

✿ BUDAVÁRI ✿

2022. 04. ✿ III. ÉVF. 3. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

EGÉSZ FIATALSÁGOM

A VÁRHOZ KÖTŐDIK

BESZÉLGETÉS TOLCSVAY LÁSZLÓ ZENESZERZŐVEL

**A krisztinavárosi
templom története**

**Bokrétaünnep
a Dísz téren**

**Senyei Károly,
az élet szobrásza**

NP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

**BUDAVARI
PALOTANÉGED**

KEDVES OLVASÓ!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

Áprilisban újabb fontos állomáshoz értünk a Nemzeti Hauszmann Program megvalósítása során. A Dísz tér sarkán 75 év után már szerkezetkész az egykori Vöröskereszt-székház Hauszmann Alajos és Hüttl Dezső által megálmodott, csodálatos épülete, ahol régi szokás szerint az építők tiszteletére az ilyenkor illendő bokrétát is elhelyeztük. A Budavári Palotanegyed újabb remekével építőmestereink ismét bebizonyították, hogy ők is képesek arra, amire Hauszmann és kortársai képesek voltak. Létre tudják hozni ugyanazt a csodát, melyet 120 évvel ezelőtt elődeink ugyanitt megalkottak. Köszönjük áldozatos munkájukat!

Április mérföldkő volt a nemzet jövője szempontjából is. A magyarok fontos döntést hoztak, és úgy határoztak, hogy az építkezés mellett teszik le a voksukat. A megtisztelő bizalomnak a Várkapitányság részéről a további lelkiismeretes munkával igyekszünk eleget tenni, hogy valóra válthassuk mindazt, amit a Nemzeti Hauszmann Programban eltervezünk.

Idén folytatjuk a Vöröskereszt Egylet egykori székházának újjáépítését. Az új épület külső megjelenése pontosan követi majd az eredeti, hauszmanni terveket, de belsőépítészeti, épületgépészeti és üzemel-

tési szempontból már a legmodernebb megoldásokat alkalmazzuk.

Jó ütemben haladunk a Budavári Palota legészakibb épületének rekonstrukciójával, ahol hamarosan végzünk a falkutatással és a régészeti alapfeltárásokkal. Az épület-szárny szintén Hauszmann eredeti tervei alapján újul meg, és funkcióját tekintve a palota északi fogadóépülete lesz a Szent György tér felé egy díszes főbejárattal, a Hunyadi udvar felé pedig egy levezető rámpával.

Hamarosan intenzívebb szakaszba fordul a József főhercegi palota és a Honvéd Főparancsnokság rekonstrukciója is, és tovább dolgozunk a Citadellán, ahol az erőd

falain belül egy családbarát, szerethető közparkot hozunk létre, az épületben pedig a magyar szabadságküzdelmeknek emléket állító kiállítás kap helyet. Ezekkel párhuzamosan folytatjuk a budai Vár területén a kertek, parkok, sétányok megújítását is, hogy az itt élők és ide látogatók még jobban élvezhessék a páratlan környezet adta lehetőségeit.

TARTALOM

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 4 Szemet gyönyörködtető remekmű
Az ötvenezredik látogatót köszöntöttük a Szent István-teremben
- 10 Bokrétaünnep a Dísz téren
- 22 Marsigli tábornok újra a budai Várban!

LÉLEKZET

- 6 Egész fiatalságom a Várhoz kötődik
Beszélgetés Tolcsvay László zeneszerzővel
- 14 A Vár él, lélegzik, működik
Rékasi Károly a budai Várról
- 16 Senyei Károly, az élet szobrásza

ESEMÉNYEK

- 13 „Édeanyám sok szép szava”
Lovász Irén és Deva anyák napi koncertje a Várkert Bazárban

TEMPLOMOK A VÁRBAN

- 18 Ahonnan az utcák elindulnak
A krisztinavárosi Havas Boldogasszony-templom története

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 24 Hírek a Budavári Palotanegyedből

KARIKATÚRA

- 25 Ybl Miklós

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 26 A gödöllői királykisasszony

KÖZELKÉPEK

- 27 Keresztrejtvény

BUDAVÁRI SÉTÁK, III. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Vezető szerkesztő: Németh Mónika Főmunkatárs: Csermely Gábor

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Kúti Klaudia, Leitner Karina, Nagy Nándor, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda

Fotók: Dragon Tamás, Dragon Zoltán, Módos Gábor, Kárász Karolina, Thaler Tamás, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archivum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című **online magazinműsorunkat** YouTube-csatornánkon, és **iratkozzon fel hírlevelünkre!**

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

SZEMET GYÖNYÖRKÖDTEŐ REMEKMŰ

AZ ÖTVENEZREDIK LÁTOGATÓT KÖSZÖNTÖTTÜK
A SZENT ISTVÁN-TEREMEN

A Budavári Palota elsőként rekonstruált történelmi helyiségét, a déli összekötő szárnyban található Szent István-termet 2021. augusztus 20. óta tekinthetik meg a látogatók. Az első pillanattól kezdve hatalmas érdeklődés övezi a különleges termet és a hozzá tartozó kiállítást, nemrégiben pedig az ötvenezredik látogató is megnézhetette a századforduló ipar- és képzőművészeti csodáját.

✿ Sikota Krisztina, a Várkapitányság turisztikai és kulturális vezérigazgató-helyettese emléklappal és ajándékcsomaggal köszöntötte a Szent István-terem ötvenezredik látogatóját, Gergely Cecíliát

*Olyan esszencia,
amelynek
feldolgozásához
nem is elég egy
alkalom.*

szépsége. Voltak olyanok is, akik még gyermekkorukból emlékeztek erre a különleges teremre – árulta el Sikota Krisztina, a Várkapitányság turisztikai és kulturális vezérigazgató-helyettese. – Az idegenvezetőktől rengeteg szép és megható történetet hallunk, idősekről és fiatalokról egyaránt. Úgy látjuk, egyáltalán nem korfüggő, hogy kinek tetszik ez a terem, ki látogat el ide. Titkos hobbim, hogy időről időre fellapozom a vendégkönyvet, elolvasom a beírásokat. Szívmelengető érzés olvasni, hogy mindenki szuperlatívuszokban fogalmaz az újjászületett Szent István-teremről.”

Március elején, alig több mint fél évvel a megnyitása után, az ötvenezredik látogató is átlépte a Szent István-terem küszöbét. Gergely Cecíliát Sikota Krisztina köszöntö-

te az ünnepi esemény apropójából. „Amikor kiderült, hogy én vagyok az ötvenezredik látogató a teremben, először nagyon meglepődtem. Hatalmas öröm volt, az élmény bea-nyozta a napomat. Bármerre néz az ember a Szent István-teremben, szemet gyönyörködtető iparművészeti remekműveket lát, melyek csodálatával hosszú időt el lehet tölteni. Olyan esszencia, melynek feldolgozásához nem is elég egyetlen alkalom: biztosan maradnak olyan részletei, melyeket egy látogatás alatt nem veszünk észre. Anynyi szépség van itt egy helyen, hogy biztosan vissza fogok ide látogatni” – mesélt élményeiről Gergely Cecília.

A Budavári Palota elsőként újjászületett történelmi helyiségét keddtől vasárnapig, tabletes vagy személyes idegenvezetések keretében tekinthetik meg a látogatók. A teremről, a hozzá tartozó, *A Budavári Palota csodája* című kiállításról, illetve a szabad időpontokról a szentistvanterem.hu oldalon tájékozódhatnak az érdeklődők. A jegy belépésre jogosít a szintén a déli összekötő szárnyban található *A Hauszmann-sztori*, valamint a Főútszégen megtekinthető *Lészen ágyú!* című kiállításra. ✿

EGÉSZ FIATALSÁGOM A VÁRHOZ KÖTŐDIK

Beszélgés Tolcsvay László zeneszerzővel az anyai energiákban rejlő hatalmas erőről, otthonról hozott szülői példáról, egy zongora különleges történetéről és emlékekkel teli várbéli gyerekkorról.

✿ **Több mint 30 évvel az ősbemutató után, nagyszombaton mutatták be a Győri Nemzeti Színházban Szűz Máriáról szóló rockoperáját, a Mária evangéliumát. Milyen érzés volt újra színpadon látni a darabot?**

Az első perctől nagyon nagy öröm ez nekem. Különösen így, a pandémia évei után, amikor egy ideig azt hihette az ember, soha többet nem is lesznek már talán előadások. Aztán Lantos Anikó producer felkérését, hogy egy válogatott társulattal szeretne egy előadás-sorozatot létrehozni a *Mária evangéliumából*. Hát mi mást reagálhat erre az ember, mint hogy nyomban előkeresi a partitúrát? Nagyon tetszik, ahogy Juronics Tamás színpadra állította a rockoperát. A közönség állva ünnepelte a szereplőket. Jó volt érezni ezt a szeretetet.

Az elmúlt hat-nyolc évben itthon egyik színház sem tűzte műsorra a darabot, mégsem tűnt el teljesen. 2016-ban a Müpában a huszonötödik évfordulón hangzott el koncertszerűen. Ezzel az oratorikus formával bejártuk a Kárpát-medencét Pozsonytól Sepsiszentgyörgyig, nagyrészt templomokban énekeltük. Amikor egy színház színpadán kel életre a darab, akkor nem pusztán a mi hármunk alkotása elevenedik meg. Hozzáadódik a rendező-koreográfus, a díszlet- és a jelmeztervező, a karmester, a zenészek és a táncosok lelke is. A premier

címszerepét Bordás Barbara, Jézust György-Rózsa Sándor, János apostolt Fekete Pál énekelte, nagyszerűen. Novák Péter remek Heródest alakított. De minden angyal, pásztor, király és a többi szereplő is fantasztikus volt. Külön öröm, hogy a győri előadást két másik is követi majd: május elején Kaposváron, pünkösdkor pedig a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon láthatja a közönség Mária történetét.

Különös egyezés, hogy míg a mostani győri bemutató nagyszombatra, addig az eredeti nagypéntekre esett, 1991. március 25-én, éppen Gyümölcstől Boldogasszony napján volt.

✿ **Az ősbemutató óta a Mária evangéliuma bejárta fél Európát, itthon is számos színház a műsorára tűzte. Hogyan született meg az előadás annak idején önben és két alkotótársában, Müller Péterben és Müller Péter Sziámiban? Miért Mária áll a történet középpontjában?**

1989-ben felkeresett valaki, hogy csinálnának egy szabadtéri színpadot Vácon, a bazilika előtt, és írjak nekik egy odaillő művet. Megkerestem az ötlettel Müller Pétert, akinek akkor már évek óta készen volt egy szüzséje, amely Mária életéről szólt. Úgy éreztük, eljött Mária evangéliumának az ideje. Elkezdtem dolgozni vele és a fiával, Müller Péter Sziámival. Én már akkor is a Dunakanyarban éltem,

➤ **Mária és a gyermek Jézus egy korábbi előadáson**

Sziámi az Őrségben lakott, nem volt még sem mobiltelefon, sem komputer, de azért csak megszületett valahogy a darab. 1990 közepére lettünk készen, addigra azonban már elpárolgott a váci lehetőség. A rockoperát megírtuk, szabadon, magunknak. Kerényi Imre, a Madách Színház akkori igazgatója mutatta be végül 1991-ben. A műsorfüzetre ráírta: világpremier. Túlzásnak tűnt ez akkor, de az idő őt igazolta: a *Mária evangéliumát* lefordították német, szlovák, olasz és cseh nyelvre is. A harmincegy év alatt több száz előadásban játszották ezekben az országokban.

✿ *Az evangéliumok keveset beszélnek Máriáról. Nem tudjuk, miről beszélgethetett anyja és fia, vagy hogy mit érezhetett, gondolhatott, amikor útjára bocsátotta Jézust.*

▶ **TOLCSVAY LÁSZLÓ**

A többi között eMeRTon-, Erkel Ferenc- és Magyar Örökség díjas magyar zenész, énekes, zeneszerző. 1950-ben született Budapesten. A hatvanas évek beatgenerációjának kimagasló egyénisége, a Tolcsvay Trió egyik alapítója, a legendás Fonográf együttes tagja. A *Magyar Míse*, a *Nemzeti dal* és a *Mária evangéliuma* zeneszerzője. Számos színpadi mű zenéje is fűződik a nevéhez. Felesége, Péreli Zsuzsa a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas és Munkácsy Mihály-díjas magyar képzőművész, bátyja, Tolcsvay Béla Kossuth-díjas zenész.

✂ **Azonnal megtetszett önnek a gondolat, hogy Mária legyen a történet középpontjában?**

Az evangéliumok nagyon keveset beszélnek Máriáról, alig van néhány – színházi értelemben vett – „jelente”. Nem tudjuk, miről beszélhetett anya és fia, vagy hogy mit érezhetett, gondolhatott Mária, amikor eleve elrendelt útjára bocsátotta Jézust. Gyönyörű műalkotások, zeneművek elevenítik meg Máriát, de olyan dramatikus mű, amely az ő lelkeben lejátszódhatott érzésekre fókuszál, talán ez az egyetlen.

Hihetetlenül jó alkotófolyamat volt ez, nagyon mély emóciókat hozott ki belőlem. Az elmúlt harminc év azt mutatja, Mária története megszólítja az embereket, nőket és férfiakat egyaránt, és eljut hozzájuk az a mélység, melyet beleálmódtunk ebbe a darabba.

Sokat gondolkodtam azon, miért éppen mi hárman lettünk „megbízva” ezzel a feladattal. Talán azért, mert mindhárman nagyon tiszteltük és szerettük az édesanyánkat. Fantasztikus dolog az, amit a nők és az anyák képviselhetnének a világban – ha mi, férfiak nem lennénk ilyen agresszív marhák, mint amilyenek

nek vagyunk. Jézus és János szájából hangzik el a darab végén: „Jöjjön el az anyák kora végre.” Azt hiszem, ez most érvényesebb, mint valaha.

✂ **Mi volt a legfontosabb dolog, amit az édesanyjától tanult?**

Az otthon melegsége és biztonsága. A papám zenetanár volt, és esténként presszóban zongorázott, hogy el tudja tartani a családot. A szerény fizetése nem tett minket gazdaggá, mégsem éreztem soha, hogy szegények lennénk, mert a mama biztosította nekünk a szeretethatéteret. Látszólag egy anyatigris volt, aki szerette, hogy otthon vagyunk, és nem veszélyeztetjük éppen magunkat valahol, de ennek az ellenkezője is igaz volt: jól tudta irányítani az elengedésünket, sosem kérdezte meg, hová megyünk, mit csinálunk. Bizott bennünk, és ez szabaddá formált. Mindenki Rózsi nénije volt, 101 évet élt. Fantasztikus ajándék volt az életől egy ilyen mama. A zenekaraimban is nagy híre lett neki és a konyhájának: volt, hogy az éjszaka közepén, fellépés után felmentünk hozzánk a Tolcsvay Trióval vagy a Fonográfal, és a kis konyhában elpusztítottunk mindent, amit a mama kikészített.

Igazi család voltunk, a papám is meghatározó példakép a számomra egész életemben. Minden bemutató után azt szoktam mondani magamban: „Na, papa, ezt megcsináltuk.” Úgy tekintek a pályámra, hogy az ő folytatása vagyok. Jártam persze zeneiskolába, de valójában tőle tanultam a zenét, a zenei gondolkodást és nyitottságot. Megadatott nekem az az ajándék, hogy nemcsak a papám volt, hanem a barátom is. Az ő zongoráján tanultam meg játszani. Különös történetű hangszer, azóta is nagy becsben tartom.

✂ **Elmeséli a történetét?**

A nagyszüleim Erdélyben éltek, ott született a papám is 1912 december végén. Ekkor vásárolta meg karácsonyra nagyapám a nagyanyámnak ezt a zongorát Reményi Mihály Király utcai hangszerüzletéből. Trianon után a családot kitelepítették – a nagyapám történelem magyar szakos gimnáziumigazgató volt –, annyi értéket hozhattak magukkal, ami egy szekérre felfért. A zongora is felkerült. A második világháború alatt a papám az Országház utcában bérelt egy szobát, ami olyan kicsi volt, hogy állva el sem fért benne a hangszer,

az oldalára kellett dönteni. A Vár ostromakor lebombázták a házat, de a zongora sértetlen maradt. Ezen tanultam zongorázni, ezen írtam a *Nemzeti dal* és sok minden mást is. Ezen tanult meg játszani az unokahúgom.

✂ **Akárcsak a zongora, úgy a szülei megismerkedésének a története sem mindennapi...**

Nem tudok úgy végigmenni az Országház utcán, hogy ez ne jusson eszembe. A mamám egy bankárnál dolgozott házvezetőnőként, az Országház utca 9.-ben. A papám a mellette lévő házban bérelt szobát, ő akkor már kántoránító volt, és mellette a Zeneakadémiára járt. Nem volt katona, már az első pillanatban kapott egy barátjától egy alkalmatlansági papírt, és azzal végig tudta evickélni a háborút.

Mindketten ugyanabban a pincében vészelték át az ostromot. A papám egyszer kiment vízért, amikor eltalálta egy golyó – csak súrolta

szerecsére –, és a mamám ápolta a sebeit. Így ismerkedtek meg. Sebesülten a papám azt kérdezte a mamámtól, hogy találkozhatnának-e majd a háború után. 1946 januárjában már össze is házasodtak a Mátyás-templomban, novemberben pedig megszületett a bátyám. Előbb a Fortuna utcában találtak egy lakást, aztán ebbe a házba költöztek át a Nándor utcába, ahol most is beszélgetünk. Én már ide születtem.

A gyerekkorom és a fiatalságom minden pillanata ide kötődik – harmincéves koromig nem is tudtam autót vezetni, felesleges lett volna, minden a Várban zajlott. Noha nem itt élek, máig napi rendszerességgel járok ide, és örömmel figyelem azt a fantasztikus változást, amely elindult az utóbbi években. Fontosnak tartom, hogy visszaépüljenek azok az ikonikus helyszínek, amelyek teljesen elpusztultak – mint például a csodás Szent István-terem –, hiszen ezek részei voltak a budai Vár történetének.

NOHA MÁR NEM ITT ÉLEK, MÁIG NAPI RENDSZERESSÉGGEL JÁROK A BUDAI VÁRBA ÉS ÖRÖMMEL FIGYELEM A FANTASZTIKUS VÁLTOZÁSOKAT.

✂ **Milyen volt itt felnőni?**

A vári gyerekség az nagyon különös dolog. Voltak a Bécsi kapu tér környéki srácok, a Dísz tér környéki srácok – persze nem úgy kell elképzelni, mint a Pál utcai fiúkat, végül is mindenki mindenkivel barátkozott. Az egész Vár a miénk volt. Az összes házat ismertem romos állapotában is. Elvileg ezekbe nem lehetett volna bemenni, de persze mi bementünk. Történeteket találtunk ki, hol indiánok voltunk, hol ősmagyarok, hol *A dzsungel könyve* vagy a *Rejtelmes sziget* szereplői. Sok követség volt akkor a Várban, az itt lakó külföldi munkatársak gyerekei is velünk játszottak. Nem volt baj, hogy nemigen beszélünk egy nyelvet.

A Bástya sétányt a mai napig úgy tekintem, hogy az az enyém. Ott játszottunk gyerekként az ágyúkon. Mindig a közösség volt a fontos, mi soha nem voltunk egyedül, én itt magányosan szomorkodó gyereket nem láttam. A „zenekarosdi” is ebből a közösségi létből alakult ki: tudtuk, ki tanul ilyen, olyan, amolyan hangszeren. Itt volt a közelben a zeneiskola is, elkezdtünk együtt játszani. Akkor született a beatzene. Nagyon hamar fontos lett nekünk ez a muzsika, összekovácsolt bennünket. A hatvanas évek végén már saját zenét játszottunk a Tolcsvay Trióval, de azért a *Ki mit tud?*-ba eszünk ágában sem lett volna jelentkezni.

✂ **Hogyan kötöttek ki ott mégis?**

A Toldy Gimnáziumba jártam én akkor. Egy nap megállított az iskolaigazgató, Pataki Gyula, és azt mondta, a hétfőgén menjünk el a MOM-ba, mert játszaniuk kell. Tudta, hogy zenélünk, kérdés nélkül benevezett hát bennünket a *Ki mit tud?*-ra. Mi semmit nem is tudtunk az egészről. Odamentünk, lejátszottunk négy dalt, majd amikor elkezdtek volna az ötödiket, leparancsoltak bennünket a színpadról: akkor derült ki, hogy ez nem egy egyszerű fellépés, hanem verseny. Amit végül meg is nyertük. 1968-ban volt ez, 18 éves voltam akkor. Azóta a muzsikáé a főszerep az életemben. ✂

BOKRÉTAÜNNNEP A DÍSZ TÉREN

Újabb mérföldkövéhez érkezett a Nemzeti Hauszmann Program: elérte legmagasabb pontját a Vöröskereszt-székház újjászülető épülete. A hagyományokat követve ebből az alkalomból bokrétaavató ünnepséget tartottunk, amelyen Fodor Gergely kormánybiztos, a Várkapitányság vezetője arról beszélt, hogy visszaépítjük mindazt, amit elődeink alkottak, és amire nem vigyáztak eléggé.

A mai Dísz tér saroktelke már az 1400-as években presztízsértékkal bírt, a rajta álló palotában érsekek követték egymást. A budai Vár 1686-os visszafoglalásának ez a rezidencia is áldozatul esett, de a telek nem állt sokáig üresen, már az 1700-as évek elején új épület került a régi helyére.

A katonák ápolására, gyógyítására létrejött Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete 1900-ban 334 ezer koronáért vásárolta meg a Dísz tér 1-2. szám alatt álló épület-együttest, és új székházuk megtervezésére a kor két sztárpítészét, Hauszmann Alajost és Hüttl Dezsőt kérték fel. A palota mindössze két év alatt fel is épült, építési és tervezési költsége több mint egymillió korona volt. Az eklektikus épület két sarokpolója igazi ékszerként magasodott a Dísz tér fölé.

Mivel azonban túl nagyak bizonyult, egyes részeit bérbe adták az államnak, így költözött be oda a Magyar Királyi Horvát-Szlavón-Dalmát Minisztérium, majd 1920-tól a Külügyminisztérium. Ehhez azonban az épület bővítésére volt szükség: a tetőtérben 25 irodahelyiséget rendez-

📍📍 **Április elején elkészült az újjászülető Vöröskereszt-székház legmagasabb pontja, mely alkalomból bokrétaavató ünnepet tartottunk**

tek be, átalakították a homlokzatot, a pincerendszer terméit pedig az egyik hírszerzési központ foglalta el.

A második világháborúban, Budapest ostromakor több találat is érte a palotát, és bár megmenthető lett volna, később ideológiai okokból a bontás mellett döntöttek. A telket az 1950-es években az Amerikai Egyesült Államok vásárolta meg 25 ezer dollárért, de a tervezett új nagykövetségi rezidenciát még a 80-as években sem kezdték el építeni, ezért visszavásá-

📍 **Az eklektikus épületet a századfordulón Hauszmann Alajos és Hüttl Dezső tervezte**

rolta a magyar állam. Ám új épület a következő évtizedekben sem került az egykori csodás ingatlanok helyére.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében nemcsak a Budavári Palotát és annak közvetlen környezetét, de az egész Budavári Palotanegyedet szeretnénk eredeti fényében újjávarázsolni, a néhány éve meg-

➤ A bokrétaavató ünnepségen részt vett Fülek Zsolt építészeti, építésügyi és örökségvédelmi helyettes államtitkár, Holman Attila, a Confecto Kft. ügyvezető igazgatója és Fodor Gergely, a Várkapitányság vezetője

kezdett munkálatok mind ezt a célt szolgálják. Így nem volt kérdéses, hogy a Vöröskereszt Egylet hányattatott sorsú egykori székházépülete is újjászületik a korszak iránti hűség és a modern korszerűség szellemében.

Ahogy a többi várbéli építkezés esetében, a munkálatokat ezúttal is alapos régészeti feltárások előzték meg, amelyek során előkerültek a többi között a székház eredeti gránittáblái, a Hauszmann korabeli lépcső egy darabja, egy különleges, vörös mészkőből készült, díszített kézmosó medence. A pincerendszer építési törmelékkel teli járatai pedig Álmos és Előd vezéreket mintázó, több mint százéves eredeti szobrokat rejtettek, amelyek egykor a Halászbástya északi főtornyát díszítették.

Az új épület tervezése során a homlokzatot, a díszbejáratot és a tanácstermet korabeli fotók, valamint a pincében talált törmelékből előkerült eredeti homlokzattöredékek alapján rekonstruálták, és újra látható lesz a főbejárattal szembeni, a Szent Koronát ábrázoló üvegmozaik is. Ugyanakkor az épület természetesen belsőépítészeti, épületgépészeti és üzemeltetési szempontból a mai kor követelményeinek is megfele-

➤ A hányattatott sorsú Vöröskereszt-székház a korszak iránti hűség és a modern korszerűség szellemében születik újjá

NAGYSZERŰ ÉRZÉS LÁTNI, HOGY A MAI MESTEREK IS MEG TUDJÁK ISMÉTELNI AZT A CSODÁT, AMELYET HAUSZMANN ALAJOSÉK LÉTREHOZTAK.

l, a belső udvaron pedig napfényes átrium épül.

Amikor április elején az épület szerkezetének legmagasabb pontja is elkészült, a hagyományoknak megfelelően bokrétaünnepet tartottunk, amelyen részt vettek a Várkapitányság munkatársai, a tervezők és az itt dolgozó munkások is. Holman Attila, a Confecto Kft. ügyvezető igazgatója mellett beszédet mondott Fodor Gergely kormánybiztos is: „Elhatároztuk, hogy visszaépítjük mindazt, amit elődeink alkottak, és amire nem vigyáztak eléggé. Újjászületett a Várkert Bazár, meg-

épült a Lovarda, a Főörség, elkészült a Hauszmann-féle rámpa, a Csikós udvar, és ismét régi fényében ragyog a Budavári Palota déli összekötő szárnya, ami az Önök tehetségét és szorgalmát dicséri.” Fodor Gergely az építkezésen dolgozó szakemberek előtt azt is kiemelte, nagyszerű érzés látni, hogy a mai mesterek is meg tudják ismételni azt a csodát, amelyet 120 évvel ezelőtt Hauszmann Alajos és munkatársai létrehoztak itt, a Budavári Palotanegyedben.

A szokásoknak megfelelően a szerkezetkész épület legmagasabb pontjára díszes bokrétafát helyeztek, amelyre Fodor Gergely, Holman Attila és Fülek Zsolt építészeti, építésügyi és örökségvédelmi helyettes államtitkár kötött fel egy-egy nemzetiszín szalagot. ❁

„ÉDESANYÁM SOK SZÉP SZAVA”

Az édesanyák tiszteletét helyezi a középpontba *Alma, fája* – „Édesanyám sok szép szava” című koncertjén Lovász Irén Kossuth-díjas népdalénekes és Deva, a Petőfi Zenei Díj idei legjobb női hangja május 1-jén a Várkert Bazárban. A dalok tolmácsolásában a Kerub zenekar (Ágoston Béla, Mizsei Zoltán, Keönch László) és Balázs Gergely segít az énekesnőknek.

Lovász Irén *Gyógyító hangok* című sorozatának harmadik, *Női hang* című lemezén azt mutatta meg, milyen sokszínűen és napjainkban is mennyire átélhetően, érvényesen jelennek meg a női szerepek, köztük az anyaság a magyar népköltészetben, népdalokban a kislányénekektől a menyasszonyi siratókon át az asszonyors fordulópontjaira született imádságokig. „Erre a lemezre alapozva kezdtem el összeállítani az anyák napi koncert műsorát, amelynek központi témája az anyaság, a nők életadó képességének a dicsérete – foglalja össze az est témáját az énekesnő. – Egyedi élményt szerettem volna, ezért kerültek be a műsorba az istenanya archetípusra, a magyaroknak rendkívül fontos Boldogasszony Anyánk-kultuszra utalva Mária-altatók és Mária-síralmak. Utóbbiak, amelyekben egy anya siratja halott fiát, sajnos rendkívül aktuálisak. Ezenkívül úgy szerettem volna tiszteletet mutatni az összes ősanyánk felé, úgy szerettem volna teret engedni a hangjuknak, megidézni a teremtő erejüket, hogy az én hangom az övék folytatása legyen. Ezért különösen örültem, amikor a szervezők ötlete nyomán közös munkába kezdünk Devával. Ő saját bevallása szerint az én dalaimból merített erőt a saját útjának megtalálásához, ami azt is jelenti számomra, hogy továbbviszi ősanyáink üzenetét” – mesél a koncert tematikájának megalkotásáról Lovász Irén. Így aztán szinte természetes volt, hogy bekerültek a repertoárba

➤ Lovász Irén Kossuth-díjas népdalénekes, néprajzkutató

az anya-lánya viszony dalai, például olyan, Lovász Irén által Zoboralján gyűjtött menyasszonysíratók, amelyek segítségével eleink könnyebben élték át az olyan, érzelmileg megterhelő átmeneti rítusokat, mint a házasságkötés, amelynek elengedhetetlen velejáróként a nő elhagyja az édesanyját. A közös alkotómunka során feldolgozták például a *Női hang* egyes dalait, és közösen adtak új hangzást néhány zeneszámnak Deva nemrég megjelent, *Csillag* című lemezéről: „Igazi »szakmai anya-lánya kapcsolat« alakult ki közöttünk, ezért is lett a koncert címe *Alma, fája*: szeretnénk, ha a közönség is látná, hogy ugyan két külön generációt képviselünk, de mivel közös alapokból, a magyar kultúrából építkezünk, nemcsak a fának, de még az almának is köze van a gyökerekhez.” ❁

MÁJUSBAN A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 05.01.** WAMP designvásár | Anyák napi koncert: Lovász Irén és Deva
- 05.09.** Várkert Akusztik: Németh Juci & G. Szabó Hunor
- 05.10.** Várkert Irodalom: Aposztróf
- 05.14.** Koncert: Barcelona Gipsy Balkan Orchestra
- 05.17.** Szédületes Tudomány: Velünk élő járvány
- 05.18.** Pszichológia: lélekMETSZET
- 05.22.** Színház: Széleden és szilárdan
- 05.24.** Várkert Irodalom: Nagyok nagyjai
- 05.29.** Gyereknapi a Várkert Bazárban

www.varkertbazar.hu
A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

A VÁR ÉL, LÉLEGZIK, MŰKÖDIK

Életre szóló élmények, emblemikus találkozások, felejthetetlen pillanatok. A Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalán Rákasi Károly színész mesélt arról, számára miért jelenti a boldogság forrását a budai Vár, és elárulta azt is, mit gondol a városrész újjászületéséről.

A Vár az emlékek, az élmények halma. Legutóbbi, egyik talán legszebb, a házasságkötésünk. Nem véletlen, hogy ide jöttünk fel a párommal, Gerdával. Nekünk ez egy nyugalmi pont. Egy »szeretem pont«. Ráadásul így meg tudtuk mutatni annak a szűk körű kis közösségnek, a barátainknak, a családjainknak, hogy mi okoz számunkra boldogságot” – mondta Rákasi Károly arról, miért a fővárosnak ezt a különleges pontját választották életük nagy eseményének színhelyéül.

A színészt azonban nem csupán magánéleti szálak fűzik szorosan a budai Várhoz. Rákasi Károly 1986-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Pályája során társulati tagja volt a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színháznak, a Madách Színháznak, a Nemzeti Színháznak, valamint a József Attila Színháznak. Hosszú évekig szabadúszóként dolgozott, a közönség számos nézőtéréről figyelhette játékát országszerte. A népszerű sorozat, a *Barátok közt*

egyik jelentős szerepét játszotta hosszú éveken át. A szinkronstúdiókban olyan színészeknek kölcsönöztem már a hangját, mint Tom Cruise vagy David Duchovny. A Nemzeti Színházban töltött évek alatt színpadra lépett az intézmény akkori kamaraszínházaként működő Várszínházban is: „A legendás *Csíksomlyói passió*-ban játszhattam a Várszínházban. Az előadások után kijött az ember a művészbejárón, és rábámult erre a csodára, ami itt körülvesz bennünket. Mesebeli élmény volt.”

Nagyszerű, hogy van egy impulzív, erősen működő, lüktető program, amely előhozza a régmúltból a valaha létezett dolgokat.

Számos olyan fontos élményt idéz fel Rékasi Károly számára a budai Vár, amelyek emberileg vagy szakmailag meghatározóak voltak az életében: „Egyszer régen volt itt egy pálinkafesztivál, ahol résztvevőként lehettünk jelen. A saját párlatainkat hoztuk el a látogatóknak. Az valami csuda volt: itt voltunk egy ilyen ikonikus helyszínen, hátunk megett ezek a káprázatos, évszázados épületek, és közben azt adtuk az embereknek, amit a legjobb szívvel, tudással és tapasztalattal adhattunk magunkból.”

A színész érdeklődéssel követi az elmúlt években történt változásokat, a Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseit: „Sok érdekességet hordoz ez a hely. Többek között azt is, hogy él, lélegzik, működik. Nem egy merev, mozdulatlan történelmi helyszín. A Vár folyamatosan változik. Nagyszerű, hogy van egy program, egy impulzív, erősen működő, lüktető program, amely előhozza nekünk a régmúltból a valaha létezett, a megélt dolgokat. Amikor a *Csíksomlyói passió* miatt rendszeresen jártam ide, a Várszínházba, akkor ugyan-ezeknek az épületeknek a nyomai ugyan megvoltak, a kövek ott hevertek, de nagyon sok esetben be voltak deszkázva a kapualjak. Pusztultság volt. Megállt az idő. Most azonban a történelmi helyszín újra élni kezdett. A Vár ma sokkal többet ad, hiszen kinyíltak a kapuk – mert most már vannak kapuk –, és azt mondják, hogy: »Gyere be, mutatunk neked valamit! Valamit, ami itt volt. Tudod, ez volt a budai Vár.«”

Píkali Gerda és Rákasi Károly *Eric Assous Boldogság* című vígjátékának próbáján a József Attila Színházban

AZ ÉLET SZOBRÁSZA

Senyei Károly alkotásai, legyenek azok önálló szobrok vagy domborművek, kidolgozottságukkal, finom részleteikkel, életteli kompozícióikkal hosszú időre megragadják a figyelmet, lehetetlen rajtuk egyetlen pillantással átsiklani. Műveivel már fiatalon kivívta magának a megtiszteltetést, hogy a Budavári Palotába készítsen szobrokat, amelyek közül több ma is látható, és a restaurálási munkálatoknak köszönhetően ismét régi fényében ragyog.

Vannak, akik már egészen fiatalon tudják, mi életük hivatása. Így volt ezzel az 1854-ben Pesten született Senyei Károly is, aki amint tehetett, nekivágott a világnak, hogy a mesterség minden fogását megtanulja: előbb Bécsben, majd Münchenben tanult. Még növendéként, 1884-ben 300 forintos állami ösztöndíjat is kapott, ami jó befektetésnek bizonyult, hiszen a következő években egyre több munkáját ismerték el, és 1888-ban már maga Ferenc József is vásárolt tőle.

Tagadhatatlan, hogy épp a megfelelő korban érett szobrászművészé: az 1800-as évek utolsó évtizedeiben Budapest virágzásnak indult, kiemelten fontos épületek, terek tucatjai készültek el vagy újultak meg évről évre. Ekkoriban az építészek nem csupán falakban gondolkodtak, egy-egy épületet a maga teljességében álmotdtek meg, ezért a tervezésbe és a kivitelezésbe bevonták a társművészetek képviselőit is. Ez azt jelentette, hogy a tehetséges művészek és az iparosok sorra kapták a felkéréseket – márpedig Senyei alkotásait a kortársak és a kritikusok is méltatták.

Keze alól sorra kerültek ki az olyan, valóban lenyűgöző alkotások, mint a

Fortepan/Simon Gyula

➤ **A Budavári Palota déli összekötő szárnyának bejáratát Senyei Károly Háború és Béke című kompozíciói díszítik**

Vigadó előtt ma is látható *Vízcsorgató gyermekek kútja* (vagy más néven *Ürgeöntő gyerekek kútja*), a New York-palota Szabadság-szobra vagy az Igazságügyi palota tetején álló lovas kompozíció, a *Triga* (hármasszékű szekér az Igazság istennőjével), de őt kérték fel a Hősök terén álló királyalakok közül Szent István és II. András teljes alakos szobrának elkészítésére is.

Mindezek azt eredményezték, hogy a Budavári Palota építési munkálatainak vezetője, Hauszmann Alajos is felfigyelt a tehetségére, és több munkára is felkérte. Senyei kezét dicséri az Oroszlános udvar bronz szoborpárja, a *Háború és a Béke*, amelynek beszédes kompozíciókba rendezett alakjait rendkívül sokszínűen, hiteles mozzanatokkal alkotta meg. A művet maga Hauszmann is kiemelkedő alkotásként jellemezte naplójában. Senyei nevéhez fűződik a Vár egy másik ikonikus eleme, a *Halászó gyerekek kútja* is, amelyet a Budavári Palotanegyed rekonstrukciós munkálatait összefogó Nemzeti Hauszmann Program keretében tavaly teljesszörően felújítottak. A játékos, életteli pillanatot megörökítő díszkút az anyagok és textúrák változatos, élethű megjelenítésével valóban

➤ **Erzsébet királyné mellszobra 1925-ben a palotaépület Habsburg-termében**

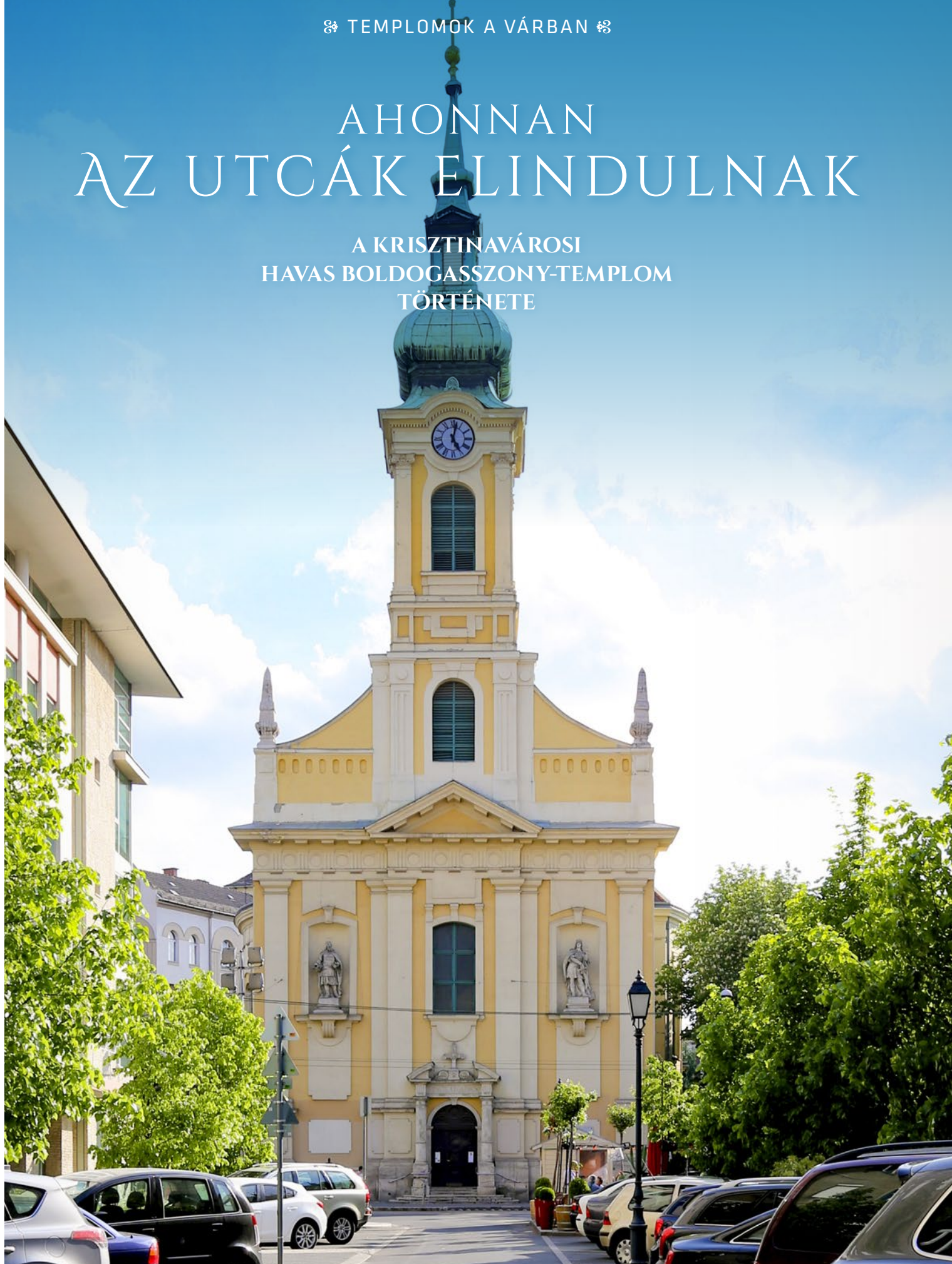
csodálatos alkotás, minden készítőjének nem mindennapi megfigyelőképességére és fantáziájára utal.

Senyei Károly élete végéig aktívan dolgozott, minden alkotását határtalan lelkesedéssel, szenvedéllyel tervezte meg, a legegyszerűbb megbízásokra is különleges megoldásokat talált ki. Ilyen volt például, amikor a múlt század elején a Műegyetemnek készített olyan mellszobrokat, amelyeknek felülete kiemeli a fény és az árnyék játékát – impresszionista megoldás a szobrászat nyelvén.

1919-ben bekövetkezett halála után sajnós életművét nem becsülték meg kellőképpen, hagyatékát kiárusították. A második világháborúban sok kültéri munkája, köztéri szobra elpusztult, a Műegyetem előtt felállított négy nőalakját, amelyek a vegyészett, az építészetet, a mérnöki tudományokat és a gépészetet jelenítették meg, szétlőtték. A ma ott látható alkotások csupán másolatok. Más műveit, például a Mária Teréziáról, III. Károlyról és Erzsébet királynéről készített carrarai márvány mellszobraikat a Habsburg-terem elbontásakor egyszerűen kidobták az ablakon. Szerencsére nagyobb lélegzetvételű munkái közül néhány túlélte a múlt század viharait, és ma is megcsodálható Budapest ikonikus épületein és terein. ✂

AHONNAN AZ UTCÁK ELINDULNAK

A KRISZTINAVÁROSI
HAVAS BOLDOGASSZONY-TEMPLOM
TÖRTÉNETE

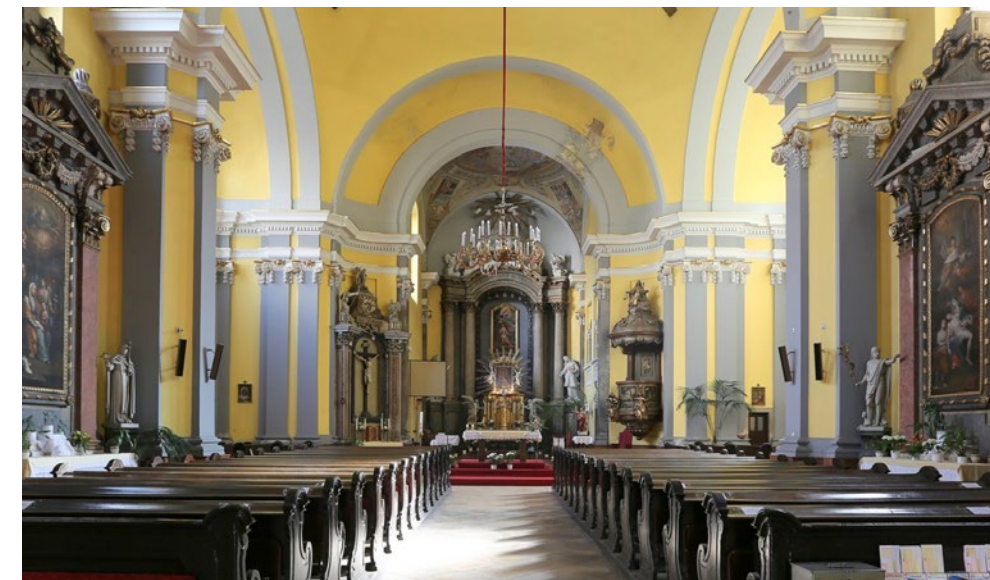
Egy pusztító járvánnyal és egy vallásos életű kéményseprő mester fogadalmával indult a Krisztinaváros szívében álló Havas Boldogasszony-templom története. Az elmúlt évszázadokban zarándokok tömegei keresték fel az itt őrzött kegyképet, hogy bizonyosságot tegyenek hitükről.

ZARÁNDOKLAT A VÉREHULLÓ SZŰZANYÁHOZ

A pestis a 14. század közepétől egészen a 18. századig rendszeresen pusztított Magyarországon. Noha a betegség lefolyásának súlyosságában és hosszában lehettek különbségek, mégis alig akadt olyan nemzedék, amelynek ne kellett volna szembenéznie a szörnyű kórral. A folyamatos harcok és háborúk rendkívül megnehezítették a járvány izolációját, a kor orvostudománya pedig tehetetlen volt a betegséggel szemben, amely rengeteg áldozatot követelt. A 17. században több nagyobb járványhullám is végigsöpört az országon, a pestis állandó félelemben tartotta az embereket, így Buda lakosságát is.

Mint sokan mások, a Várban élő itáliai származású kéményseprő mester, Franczin Péter Pál is Szűz Máriához folyamodott oltalomért. Megfogadta, hogy ha ő és családja is megmenekül a pestis pusztítása elől, elzarándokol a szülőföldjén, az észak-itáliai Vigizzo-völgyben található Mária-kegyhelyre, a Vérehulló Szűzanya kegyképehez. Ez a hagyományok szerint 1694 körül meg is történt. A kegyhelyen Franczin Péter Pál vélhetően metszetet vásárolt a kegyképről. Hazatérése után ennek alapján másolatot készíttetett a gyermekét tápláló, kék köpenyt és piros ruhát viselő Máriát ábrázoló festményről, amelyet a budai szőlőjében emelt, fából épített fogadalmi kápolnában helyezett el 1700-ban. Hét évvel később a szőlőföldet, illetve annak teljes bevételét is a kápolna fenntartására ajánlotta fel.

👉 A templom mai kereszthajós formája egy különleges építészeti bravúrnak köszönhetően alakult ki az 1940-es évek első felében

A budai Várban pusztító 1723-as tűzvész sok más épület mellett a kis kegyhely vesztét is okozta. Húsvét vasárnapján gyulladt ki a mai Kard utca egyik háza, és az erős szél miatt gyorsan terjedt a tűz az épületek

pedig az alacsonyabban álló épületeket, így a kápolnát is elérte. Az észak-itáliai kegykép azonban csodával határos módon teljesen épen maradt.

Franczin Péter Pál egykori kápolnája helyén hamarosan új épület emelkedett, immár kőből. Félköríves szentélyéhez téglalap alakú hajó kapcsolódott, és kis torony is díszítette. A kegyképet – amely miatt számos zarándok kereste fel már addig is a helyet – 1728-ban helyezték el a főoltár fölött. A feljegyzések szerint volt olyan év, amikor a zarándokok nagy száma miatt közel 2500 szentmisét mutattak be a kápolnában, mely előtt még Mária Terézia is elkocsizott 1751-ben. Hat évvel később XIV. Benedek pápa engedélyezte, hogy a kegyhely fő ünnepe az augusztus 5-ei Mária-ünnep, Havas Boldogasszony napja legyen.

A kápolna kegyképe csodával határos módon túlélte az 1723-as budai tűzvészt.

között. A Fehérvári rondella melletti löportornyot is felrobbantotta, és a hatalmas detonációt még Pesten is megéreztek. A Vár szinte valamennyi háza leégett a tűzben, a robbanás miatt a várlejtőre zúduló tüzeső

↳ A templomot számos csodás képzőművészeti alkotás díszíti, azonban mind közül kiemelkedik a Vérehulló Szűzanya kegyképe

bizonyult. Batthyány József hercegprímás 1795 tavaszán adta meg az engedélyt a kápolnát gondozó ferenceseknek, hogy annak közvetlen szomszédságába templomot építhessenek. Az építkezés anyagi feltételeit a budai tanács hozzájárulása mellett a krisztinavárosi hívek és a zarándokok adományai biztosították.

A templom két év alatt épült fel Hickisch Kristóf építőmester tervei szerint, copf stílusban. A régi kápolnában 1797. augusztus 5-én tartották meg az utolsó szentmisét, másnap a kegykép az újonnan felszentelt templomépületben került méltó helyére. A második világháborúban elpusztult főoltárkép Szent József megdicsőülését ábrázolta, a mellékoltárokat néhány évvel később Szent Anna, a Fájdalmas Anya, Nepomuki Szent János és Mária Magdolna tiszteletére emelték. A templom megépülésének ügyét szívében viselő Groll Fábrián atyát – aki a szószéken, prédikálás közben esett össze 1805 tavaszán, majd egy nappal később meg is halt – a kriptában helyezték örök nyugalomra.

VÁROS RÉSZ SZÜLETIK

Mária Terézia tanácsára a kápolna környékén a 18. század második felében új városrészt alakítottak ki, amelynek a kegyhely volt a kiindulási pontja: innen indultak az új utcák, melyek házait javarészt a várbéli hivatalokban dolgozó tisztviselők foglalták el. A városi tanács a városrészt a királynő egyik lánya után Krisztinavárosnak nevezte el.

A zarándokok mellett egyre több helybéli is részt vett a szentmiséken, így a kápolna hamarosan szűkösk

NAGY MAGYAROK ESKÜVŐI

Az 1821-es esztendő újabb változást hozott a templom életében: az esztergomi érsek plébániatemplommá nyilvánította az épületet, a vezetésével pedig Majsch Jakab plébános bízta meg, akit nagy tisztelet övezett a korban, ő volt például gróf Széchenyi István gyóntatója is. Nem csoda hát, ha a magyar történelem egyik legnagyobb alakja úgy döntött, a krisztinavárosi templomot választja esküvője helyszínéül: ő és Seilern Crescence grófnő itt mondta ki a boldogító igent 1836. február 4-én. Első gyermeküket, Bélát is itt keresztelték meg egy évvel később. A nagy szoknyavadász hírében álló Széchenyi 1824-ben szeretett bele az osztrák származású grófnőbe, aki akkor még Zichy Károly felesége volt. „Tudnod kell, hogy csak rád gondolok, lelkemet irántad való szerelmem tölti el, minden pillanatot néked szentelek, és ami jót csak kezdek, és teszek, mind a te Műved!” – írta Széchenyi Crescence-nek arról, milyen hatással van az életére. Kölcsönös vonzalmuk, mely nyílt titoknak számított a főúri társaság előtt, Zichy gróf haláláig plátói maradt. Széchenyi István 44, Seilern Crescence 36 éves volt, amikor a gyászév leteltével egybekeltek a Havas Boldogasszony-templomban. Házasságukból három gyermek született: Béla nagy világotjáró lett, 1901 és 1918 között pedig koronaőrként szolgált, Ödön magyar származású oszmán pasaként írta be nevét a történelemkönyvekbe. Kislányuk, Julianna csupán két hetet élt.

1857-ben egy másik fontos esküvő is zajlott a templom falai között: az anyák megmentője, Semmelweis Ignác is itt fogadott örök hűséget kedvesének, a 19 éves Weidenhofer Máriának. A templomban keresztelték meg 1848 augusztusában a századforduló magyar tudományos életének egyik legnagyobb alakját, Eötvös Lorándot. 1865-ben Liszt Ferenc is fontosnak tartotta, hogy ellátogasson ide, és itt imádkozzon, mi-

vel a templom Szent Kereszt oltára eredetileg a Golgotát ábrázoló festmény volt, amelyen a művész Liszt védőszentjét, Paolai Szent Ferencet is megörökítette.

KRISZTINA TÉRI SZEMTANÚ

A szabadságharc eseményeit a templomépület sem vészelte át sértetlenül: a tetőzete a Vár 1849-es ostromakor komolyan megsérült, boltozata több helyen megre-

Széchenyi István Barabás Miklós festményén

A MAGYAR TÖRTÉNELEM EGYIK LEGNAGYOBB ALAKJA, SZÉCHENYI ISTVÁN ÉS SEILERN CRESCENCE GRÓFNŐ A KRISZTINAVÁROSI TEMPLOMBAN MONDTA KI A BOLDOGÍTÓ IGENT 1836 FEBRUÁRJÁBAN.

Seilern Crescence Karl Mahlknecht acélmetszetén (Barabás Miklós rajza nyomán)

Mai alakját a templom egy bravúros bővítéssel nyerte el: Krisztinaváros növekedése és a hívők számának gyarapodása miatt az 1940-es évek első felében a szentély leválasztásával és arrébb húzásával illesztettek egy kereszthajót az épületbe. Az elhúzási munkákat – Borsos László és Brestyánszky Tibor tervei alapján – Makovsky László építőmester végezte, az eseményről a korabeli filmhíradó is beszámolt. A különleges megoldásra a szentély freskójának megóvása érdekében volt szükség, hiszen a főoltárkép és a Szent Anna mellékoltár mellett ezt is a 18. és 19. század fordulójának neves templomfestője, Falconer József készítette.

A károkat a klasszicista építészet egyik legnagyobb alakja, Hild József irányításával hozták rendbe, akinek olyan épületeket köszönhetünk, mint az egri főszékesegyház, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank (későbbi Gerbeaud-ház) vagy az esztergomi bazilika. A század utolsó évtizedeiben a homlokzat is új díszeket kapott, a három felső ablak közül kettőt szoborfülkévé alakítottak.

A 20. század második felében rendszeresen orgonált a templomban a Magyar Rádió zenei főmunkatársa, a *Ki nyer ma? (Játék és muzika tíz percben)* című emblemikus rádióműsor megálmodója, Czifrány György. Az első hazai templomi beatzenekar, a Credo együttes is itt működött: 1972 és 1985 között léptek fel a vasárnapi miséken. ✂

Ciklünk Török József A Krisztinavárosi Havas Boldogasszony Plébánia című írása nyomán készült.

MARSIGLI TÁBORNOK ÚJRA A BUDAI VÁRBAN!

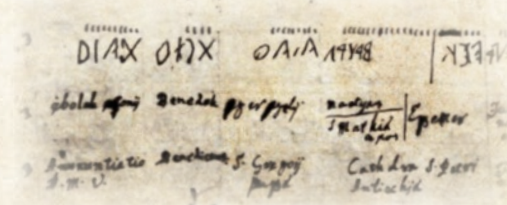
A Nemzeti Hauszmann Program keretében nem csupán a különleges vonalvezetésű, a felső palotaudvart a Csikós udvarral összekötő Stöckl lépcső újult meg, de a tetejére visszakerült két különleges, egykor ott álló szobor is. 2021 szeptemberétől Mátyás király történetírója, Antonio Bonfini újraalkotott mellszobrát, valamint a corvinákat megmentő Marsigli gróf szobrának másolatát tekinthetik meg az erre járók. De ki volt a titokzatos Marsigli gróf? Mit köszönhet neki a magyarság? Friedrich Klára rovásírás-szakértő írása.

L uigi Ferdinando Marsigli, vagy ahogyan a régi forrásokban írják, Marsigli Lajos Ferdinánd olasz gróf kétségtelenül a 17–18. század egyik legnagyobb hatású külföldi személyisége. Nemcsak kalandos élete, hanem művelődéstörténeti hagyatéka miatt is.

1658-ban született Bolognában, és ugyanott hunyt el 1730-ban. A közbeeső időben azonban nem sokat tartózkodott otthon. Térképész, hidrológus, botanikus, csillagász, könyvgyűjtő, író, rajzoló, festő, természettudós, hadmérnök, titkos ügynök... Egyszer báránybőrben szökött meg a török fogságból. Volt török pasa rabszolgája Budán, később ugyanitt a várat visszafoglaló császári tábornok, aki a harcok során az

üszkös palotából 600 könyvet, köztük corvinákat mentett ki.

Marsigli 1682 őszén, 24 évesen, a török elleni harcok önkéntesként érkezett hazánkba, ahol több mint húsz évet töltött kisebb megszakításokkal. Ami a legfontosabb: 1690-ben Gyergyószárhegyen, talán a ferences kolostorban vagy valamelyik ottani kápolnában, lemásolt egy botra rótt székelő naptárt, ezzel legterjedelmesebb rovás emlékműket mentette meg. Forrai Sándor tanár, rovásírás-kutató évtizedekkel ezelőtt vetette fel, hogy Ópusztaszeren szobrot kéne állítani Marsiglinek a rovásbotnaptár megmentéséért. Ehhez jómagam is csatlakoztam. Nem tudunk arról, hogy már létezik szobra.

➤ **Marsigli 1690-ben lemásolta egy székelő botnaptár rovásjeleit. Mai ismeretek szerint ez a másolat a legterjedelmesebb rovás emlékműnk**

És most itt van ismét a Várban Marsigli, szobor formájában, amelynek története hasonlóan kalandos, mint a tudós és katona gróf élete. 1936-ban állították fel először, Kisfaludi Strobl Zsigmond készítette Buda törököktől való 1686-os visszafoglalásának 250. évfordulójára. Úgy hír-

➤ **Magyarország térképének megreformálásában kiemelkedő szerep jutott a kalandos életű grófnak, munkái a soron következő térképészgenerációknak is például szolgáltak. Képünkön Buda és Pest korabeli rajza látható**

lett, 1945-ben, Budapest bombázásakor a szobor megsemmisült. Hál' istennek kiderült, hogy egy nagyszerű magyar ember megmentette.

A történetet 2020-ban ismerhettük meg Ambrus Lajos író, újságíró és Kecskeméti Tibor geológus, muzeológus *Magyar Nemzet*-ben megjelent cikkeinek köszönhetően: Tasnádi Kubacska András geológus 1945-ben kiásta a szobrot a budai Vár romjai alól, és bevitte a Magyar Nemzeti Múzeumba. Ezt a tényét azonban úgy elhallgatták, hogy még a szobor alkotója sem tudott róla. Nem tudjuk, hogy kik hallgatták el és miért:

a múzeum vagy a politikusok? A szobor védelmében vagy ellenében? Ám a múzeumban sem volt biztonságban, ahol 1956-ban tűzvész pusztított, mely miatt patinája megfeketedett.

1994-től a Ludovika Akadémia épületébe költözött a Magyar Természettudományi Múzeum Ásvány- és Kőzettára. Marsigli szobra ennek

könyvtárába került. 2021 szeptemberében a kormány műemlékeket felújító munkálkodásának eredményeként Marsigli visszatért 335 évvel ezelőtti sikeres küzdelmeinek helyszínére, a budai Várba. A Stöckl lépcső tetején, Antonio Bonfini társaságában elhelyezett mellszoborhoz az eredeti alkotásról vettek mintát.

Szeretettel üdvözljük, tisztelt gróf úr, újra a budai Várban, köszönjük Önnek a rovásbotnaptárat, Magyarország térképeit, a hatkötetes *Danubius Pannonico Mysicust*, és legyen szobrának sorsa háborítatlan a továbbiakban! ✿

A NEMZETI HAUSZMANN PROGRAMNAK KÖSZÖNHETŐEN MARSIGLI VISSZATÉRT SIKERES KÜZDELMEINEK HELYSZÍNÉRE, A BUDAI VÁRBA.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

▶ MEGÚJÍTJUK A HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG ÉPÜLETÉT

Bár a Honvéd Főparancsnokság épületének a második világháborúban szerzett sérülései nem voltak végzetesek, ideológiai okokból – a helyreállítás helyett – fokozatosan visszabontották az első emeletig. Az azóta háborús mementóként álló épületen megindult a rekonstrukciós munka: a Honvéd Főparancsnokságot eredeti magasságában építjük vissza, és a jövőben látogatóközpontként, a Budavári Palotanegyed kulturális és turisztikai kapujaként működik majd, kiállításokkal, közösségi térrel és gasztronómiai funkciókkal. Az építkezés ideje alatt a látogatók biztonsága érdekében kérjük, hogy gyalogosan a Dísz tér irányából a Szent György utcai oldalról közelítsék meg a Budavári Palota épületegyüttesét, vagy használják a Tabán felől újonnan kialakított nagy kapacitású lifteket a Csikós udvarban.

▶ REKONSTRUÁLJUK A JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTÁT

Folytatjuk a József főhercegi palota, valamint a hozzá tartozó palotakert és istálló rekonstrukcióját. A munkálatok ideje alatt a Szent György utca egy részét le kell zárunk a gyalogosforgalom elől, az esetleges további korlátozásokról a helyszínen kihelyezett táblákon és Facebook-oldalunkon is folyamatosan tájékoztatást nyújtunk.

▶ VÉGÉHEZ KÖZELEDIK A KARAKAS PASA TORNYÁNAK MEGÚJÍTÁSA

Folyamatosan dolgozunk a Karakas pasa tornyának megújításán. Hamarosan elkészülünk a torony tetejének lemezfedésével, ezenkívül már kialakítottuk a belső helyiségeket is, ahol jelenleg burkoló és festési munkálatokat végzünk. Az ablaknyílásokat már kivágtuk, és hamarosan beépítjük a nyílászárókat, továbbá

befejeztük a homlokzati kőtisztítást, és ahol kellett, a pótlásokat is elvégeztük. A torony melletti lépcső a munka befejezéséig nem használható, de a Tabáni I-es és az Országos Széchényi Könyvtárhoz tartozó gyorsliftten könnyen fel lehet jutni a palotába.

▶ FOLYTATJUK A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZÁNAK ÚJJÁÉPÍTÉSÉT

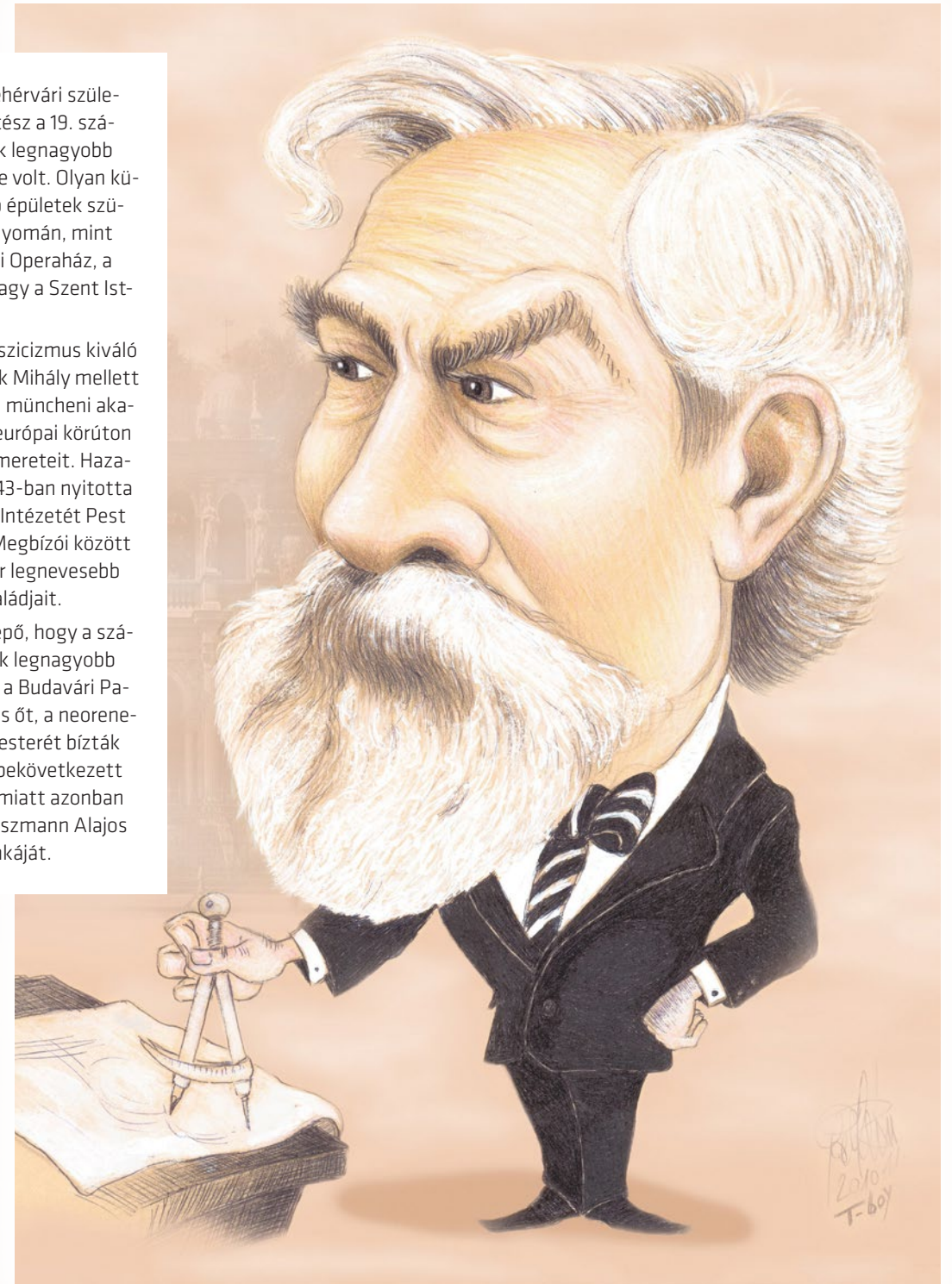
A teljes körű régészeti feltárás után, tavaly ősszel elindult a Vöröskereszt Egylet egykori székházának újjáépítése a Dísz téren. A rekonstrukciós munkálatok miatt a területet körülvéző járdát és a Hunyadi János úti buszparkoló sávot le kellett zárni. A közúti forgalom fenntartása érdekében a Dísz téri parkolósziget egy része megszűnt. A Várkapitányság az I. kerületi önkormányzat részére ingyenes, korlátozott számú parkolási lehetőséget biztosít a Palota úti mélygarázsban.

YBL MIKLÓS

A székesfehérvári születésű építész a 19. század egyik legnagyobb magyar mestere volt. Olyan különlegesen szép épületek születtek a tervei nyomán, mint a Magyar Állami Operaház, a Várkert Bazár vagy a Szent István-bazilika.

Inaséveit a klasszicizmus kiváló építész, Pollack Mihály mellett töltötte, majd a müncheni akadémián és egy európai körúton gyarapította ismereteit. Hazatérése után, 1843-ban nyitotta meg Építészeti Intézetét Pest belvárosában. Megbízói között ott találjuk a kor legnevesebb arisztokrata családjait.

Nem volt meglepő, hogy a századforduló egyik legnagyobb vállalkozásával, a Budavári Palota építésével is őt, a neoreneszánsz stílus mesterét bízták meg. 1891-ben bekövetkezett váratlan halála miatt azonban pályatársa, Hauszmann Alajos folytatta a munkáját.

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrészorozatán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. 2022. márciusi számunktól kezdve rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

A GÖDÖLLŐI KIRÁLYKISASSZONY

Mária Valéria főhercegnő I. Ferenc József és felesége, Wittelsbach Erzsébet negyedik gyermekeként született 1868. április 22-én. Sisi ragaszkodott hozzá, hogy frissen megkoronázott magyar királynéként Magyarországon szülje meg gyermekét, így Mária Valéria Budán látta meg a napvilágot.

Sisi – akinek bevallottan ő volt a legkedvesebb gyermeke – kiemelt figyelmet fordított arra, hogy lánya magyar szellemben nevelkedjen. A gyermek tanítását Rónay Jácint püspök irányította, aki 1871-től már Rudolf oktatásáért is felelt. A püspököt Andrassy Gyula javasolta Erzsébetnek, aki kiharcolta alkalmazását az udvarnál. 1875-ben rá bízta Mária Valéria nevelését is, akit kizárólag magyar nyelven tanított nyolc éven keresztül.

A főhercegnőt a magyarok rajongva szerették, magyarországi tartózkodásáról rendszeresen beszámoltak a korabeli újságok. A *Fővárosi Lapok* egyik cikkéből például az is kiderül, hogy hétévesen Mária Valéria a kötelező táncok mellett még csár-

dásolni is megtanult. Müller Lajos tánctanár – aki titokban, Erzsébet kedvéért tanította meg neki a magyar táncot – így emlékezett vissza a kis táncosra: „Mikor elmondtam neki a tervet s hozzá tettem, hogy az egésznek titokban kell maradni, mert csak így lephetjük meg vele hazatérése után ő felségét, kis tanítványom az öröm miatt nem találta helyét. »Oh! igazán nagy örömet szerez vele nekem – mondá elragadtatva – s a mama nem fog haragudni. Én nagyon szeretem a csárdást. Hiszen tudja, hogy én magyarnak születtem, a magyar az én anyanyelvem s én a magyarokat mennyire szeretem.« Mondanom sem kell, hogy a csárdás úgy ment, mint a parancsolat. A főhercegnőn meglátstott, hogy rátermett szép nemzeti táncunkra. Olyan kedvesen, tüzrel s odaadással lejtette, mint akármelyik alföldi szépség.”

Mária Valéria gyermekként rengeteg időt töltött Erzsébet királyné gödöllői kastélyában. Az udvar egy része csak úgy emlegette, a „magyar gyermek”, mások gödöllői királykisasszonynak hívták. Lakosztályát a kastély emeletén alakították ki, szalonya világoskék színű volt. Amikor 1890 nyarán férjhez ment Ferenc Szalvator osztrák főherceghez, új otthonába gödöllői lányszobájának teljes bútorzatát magával vitte.

Sisi még felnőttkorában is szerette figyelmes ajándékokkal meglepni legkedvesebb gyermekét: a fáma szerint a királyné 1892-ben éppen Korfu szigetén időzött, így személyesen nem lehetett jelen Mária Valéria 24. születésnapján. Megkérte azonban bizalmasát, Ferenczy Idát, hogy az egyik kedvenc édességét, Sacher-tortát készíttessen, és küldje a nevében a lánya számára meglepetésül. ☞

SACHER-TORTA

Keverjünk habosra 150 g lágy vajat 125 g porcukorral és egy csomag vaníliás cukorral, majd adjunk hozzá hét tojássárgáját. A fehérjékből egy csipet sóval és 125 g kristálycukorral verjünk habot. A vajás masszához keverjünk hozzá 200 g felolvasztott csokoládét, majd felváltva forgassunk bele 150 g lisztet, illetve a fehérjehabot. Öntsük a tésztát kivajazott, lisztezett tortaformába, majd 180 fokra előmelegített sütőben süssük körülbelül egy órán keresztül. Vegyük ki a formából, hagyjuk kihűlni, majd vágjuk ketté. Az alsó lapra kenjünk baracklekvárt, helyezük rá a másik lapot, majd a torta tetejét és oldalát is kenjük be lekvárral. A bevonathoz forraljunk néhány percig 150 ml vizet 250 g kristálycukorral, majd öntsük egy tálba, és várjuk meg, míg testhőmérsékletűre hűl. Ekkor adjunk hozzá 200 g apró darabokra tört főzőcsokoládét. Amikor a csokoládé megolvadt, keverjük át a bevonót, öntsük határozott mozdulatokkal a tortára, és egyenletesen oszlassuk rajta el. Tejszínhabbal díszítve tálaljuk.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: melyik várbéli műalkotás részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét május 9-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	SAJÁTOS VERSSZAK	LATIN KETTŐS BETŰ	RÓMÁBAN ŐT	AMERIKAI MŰHOLD	PECSENYE-MARADÉKI!	
	1					A
SZEMÉLYVED			HAT, OLASZUL PARAGUAYI AUTÓJEL			
EGYIK VÉRCSOPORT		POLÓNÍUM VEGYJELE			A JOBB RÖVIDÍTÉSE	
OMÁNI AUTÓJEL		GYOM-NÖVÉNY			ESŐN ÁLLÁS	
	2	HEGY A BAKONYBAN	CSAK, ANGOLUL OXIGÉN VEGYJELE		KÖZÉPEN ALÁEJTI! SUPERMAN JELE	
MISKOLC RÉSZEI!			ZAGYVA ELEJE! KICSINYÍTŐ-KÉPZŐ		SZÁMNÉV, RÖVIDEN ANTONOV GÉPJELE	
ZAVAR-FORRÁSI!		KERTÉSZ ESZKÖZE ELLENÁLLÁS JELE			RÁLÓ PÁROS BETŰI! FESZÜLTÉG JELE	
	0			EGY, LATINUL		

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**

2022. 03. 11. – 06. 12.

FŐÖRSÉG ÉTTEREM ÉS KÁVÉHÁZ

Budai Vár, Hunyadi udvar

„Lészen ágyú!”

Gábor Áron és a székely hősiesség

Az ikonikus rézágyú és az 1848-49-es szabadságharc ereklyéi a Budavári Palotanegyedben.

Gábor Áron-féle ágyú
Székely Nemzeti Múzeum

VERSHAZA
társkiállításunk
az Országos Széchényi
Könyvtárban látható.

VÁR
VÁRKAPITÁNYSÁG
NONPROFIT ZRT.

